

організовувати виїзне медичне обслуговування у ті населені пункти, де вже зараз відсутні медичні заклади тощо.

Література

1. Довідник показників діяльності установ охорони здоров'я Сумської області за 2013 рік : Суми : Обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики м. Суми, 2014. – 285 с.
2. Запотоцька І.В. Територіальна організація соціальної сфери Черкаської області та основні напрямки її вдосконалення / Дис. ... канд. геогр. наук: спец. 11.00.02 «Економічна та соціальна географія» / Ірина Василівна Запотоцька. – К., 2007. – 235 с.
3. Корнус О. Г. Територіально-нозологічна структура захворюваності населення Сумської області : монографія / О. Г. Корнус, А. О. Корнус, В. Д. Шишук. – Суми : СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2015. – 172 с.
4. Тищенко Е. М. Общественное здоровье и здравоохранение / Е. М. Тищенко, Г. И. Заборовский. – Гродно: ГрГМУ, 2004. – 156 с.

Summary

O.G. Kornus, O.S. Filonenko. **The Territorial Structure of Health Care System of Romny District and Territorial Accessibility of Medical Services.**

The article reviews the current network of medical institutions in the Romny district. To establish the territorial availability of medical services for population of district was calculated the localization index, the index of the territorial concentration, and the average radius of service of medical institutions. Separately was analyzed the territorial accessibility of medical services provided by Central district hospitals.

Keywords: spatial accessibility, health institutions, Romny district.

УДК 911.3 (477.52)

Я.Є. Бурба

СУЧАСНА ГЕОДЕМОГРАФІЧНА СИТУАЦІЯ В ЛЕБЕДИНСЬКОМУ РАЙОНІ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У статті розглянуто сучасні особливості демографічної ситуації Лебединського району Сумської області. Здійснено оцінювання головних геодемографічних процесів: стану природного та міграційного руху населення, його чисельності та статевовікового розподілу. Подано ряд рекомендацій щодо поліпшення геодемографічної ситуації в районі.

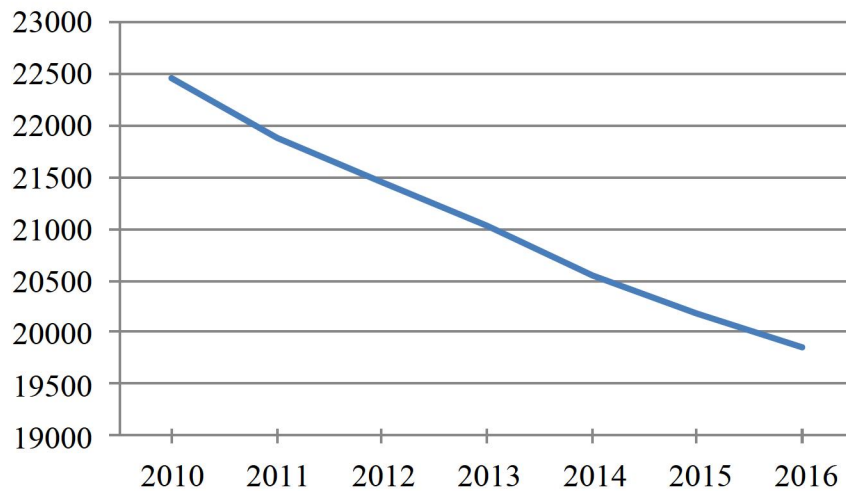
Ключові слова: геодемографічна ситуація, населення, міграція, народжуваність, смертність, старіння населення.

Постановка проблеми. В останні роки геодемографічна ситуація Сумської області є кризовою. Зафіксовано значне зменшення чисельності населення внаслідок звуженого режиму його відтворення. Зростання смертності, зменшення народжуваності, від'ємне сальдо міграції, суттєві диспропорції статевовікової структури – в сукупності це призводить до депопуляції населення. Проте на державному рівні не приділяється достатньої уваги для вирішення цих проблем. Все вищесказане робить надзвичайно актуальним суспільно-географічне дослідження демографічних проблем для майбутнього як Сумської області в цілому, так і Лебединського району зокрема.

Мета: проаналізувати сучасну геодемографічну ситуацію у Лебединському районі Сумської області та визначити стратегічні напрямки щодо вирішення геодемографічної проблеми на регіональному рівні.

Виклад основного матеріалу. Географічне вивчення статевовікового складу населення та його природного і механічного руху тісно пов'язано з демографією. «Співвідношення народжуваності, смертності, міграційної рухливості, що склалося на даний час у певній територіальній групі населення і створило його статевовікову структуру та передумови подальшого відтворення називається *геодемографічною ситуацією*» [4, с. 37].

Графічні дані щодо чисельності наявного населення Лебединського району представлено на рис. 1. Слід відзначити, що протягом аналізованого періоду йде щорічне скорочення кількості населення. Питома вага жителів Лебединського району в загальній чисельності населення Сумської області складає 1,8%.

Рис. 1. Динаміка чисельності населення Лебединського району у 2010-2016 рр.
(побудовано за даними [1; 2])

Наявне населення м. Лебедин, за оцінкою, станом на 1 січня 2015 р. становить 26354 особи. Відсоток міського населення у його загальній чисельності становить 97,6%. Наявне населення в Лебединському районі, станом на 1 січня 2015 р. становить 20188 осіб. Частка сільського населення у Лебединському районі становить 100% (див. табл. 1) [3].

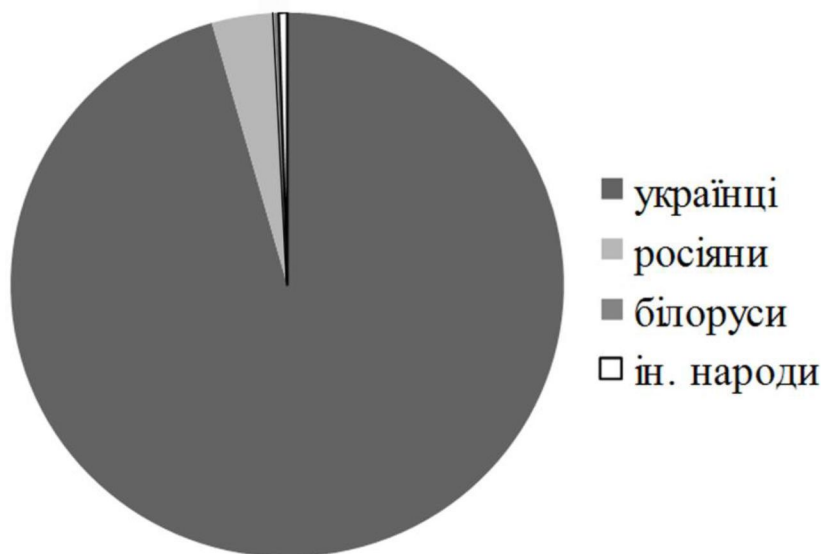
Таблиця 1

Чисельність наявного населення, осіб

Адміністративно-територіальна одиниця	Кількість населення, осіб	у тому числі		% міського населення у загальній чисельності
		міське	сільське	
Лебединська міськрада	26354	25721	633	97,6
Лебединський район	20188	0	20188	0

Етнічний склад населення Лебединського району за даними останнього Всеукраїнського перепису виглядав наступним чином: частка українців становила 95,6%, росіян – 3,6%, білорусів – 0,3%, інші народи – 0,5% (рис. 2).

Рис. 2. Етнічний склад населення Лебединського району за даними Всеукраїнського перепису населення 2001 р. (побудовано за даними [2])

Статеві-вікова структура населення є одним із важливих демографічних показників. Вона дозволяє зробити певні висновки щодо демографічних тенденцій та визначити можливі зміни динаміки чисельності населення в майбутньому. Сама ж статеві-вікова структура населення є результатом особливостей народжуваності та смертності населення в конкретних умовах відтворення.

Аналіз статистичних матеріалів свідчить про те, що в Лебединському районі, а також у м. Лебедин спостерігається постійне переважання жінок у загальній чисельності населення. Перевага чисельності жінок над чоловіками пояснюється насамперед нижчою смертністю жінок, з одного боку, а також міграцією за межі держави, в якій більш активну участь беруть чоловіки, з іншого. Дані наведені в таблиці 2, побудованій на основі джерела [3].

Таблиця 2

Розподіл постійного населення за статтю, осіб

Адміністративно-територіальна одиниця	2002		2015		На 1000 жінок припадає чоловіків	
	чоловіки	жінки	чоловіки	жінки	2002	2015
Лебединська міськрада	13246	16323	11733	14482	811	810
Лебединський район	12617	15251	9434	10903	827	865

Проаналізувавши таблицю 3, можна зробити висновок, що частка населення у віці 65 і старше перевищує частку населення у віці 0-14 р. Як в Лебедині, так і в Лебединському районі яскраво виражена тенденція до «старіння нації». Демографічне навантаження на осіб у віці 15-64 роки (кількість населення у віці 0-14 та 65 і старше років на 1000 осіб у віці 15-64 роки) на початок 2015 р. у м. Лебедин становило 440 осіб, а у Лебединському районі – 563 особи (тут і далі – за даними джерела [3]).

Таблиця 3

**Розподіл постійного населення за окремими віковими групами
(станом на 1 січня 2015 р.)**

Адміністративно-територіальна одиниця	Кількість населення	у т.ч. у віці, років			у % до всього населення у віці, років		
		0-14	15-64	65 і ст.	0-14	15-64	65 і ст.
Лебединська міськрада	26215	3911	18209	4095	14,9	69,5	15,6
Лебединський район	20337	2548	13008	4781	12,5	64,0	23,5

З таблиці 4 видно, що на 1 січня 2015 р. в м. Лебедин налічувалося 8449 пенсіонерів (32% від загальної чисельності населення). У 2015 році в Лебединському районі налічувалося 7007 пенсіонерів (35%).

Таблиця 4

**Чисельність пенсіонерів, які перебувають на обліку в органах Пенсійного фонду
на 1 січня 2015 р.**

Адміністративно-територіальна одиниця	Усього, осіб	У тому числі						На 1000 населення
		за віком	за інвалідністю	у разі втрати годувальника	за вислугу років	отримують соц. пенсії	довічне грошове утримання суддів	
Лебединська міськрада	8449	6733	798	490	286	142	–	322
Лебединський район	7007	5894	534	336	182	61	–	345

Одним із головних чинників, що впливає на загострення демографічної кризи у Лебединському районі є низька народжуваність і висока смертність. Саме вони у даний час чинять вирішальний вплив на характер відтворення населення. На народжуваність впливає ряд причин: економічних, соціальних, психологічних, біологічних. На високий коефіцієнт смертності в районі впливає велика частка людей пенсійного віку, висока захворюваність населення, низький рівень медичного обслуговування, особливо у сільській місцевості, низький

рівень та несприятливі умови життя та праці значної частини населення, поширеність шкідливих звичок та нехтування нормами здорового способу життя.

Таблиця 5 демонструє, що в статевій структурі народжуваності переважають дівчатка, як в місті Лебедин, так і в Лебединському районі.

Таблиця 5

Розподіл народжених за статтю у 2014 р.

Адміністративно-територіальна одиниця	Обидві статі	Хлопчики	Дівчатка
Лебединська міськрада	256	122	134
Лебединський район	201	96	105

У 2014 році в м. Лебедин усього померло 470 людей, в Лебединському районі – 494 людини. Основними причинами смерті залишаються хвороби системи кровообігу (табл. 6).

Таблиця 6

Розподіл померлих за основними причинами смерті у 2014 році, осіб

Адміністративно-територіальна одиниця	Усього	у тому числі від					
		деяких інфекційних та паразитарних хвороб	новоутворень	хвороб системи кровообігу	хвороб органів дихання	хвороб органів травлення	зовнішніх причин
Лебединська міськрада	470	4	80	294	11	22	26
Лебединський район	494	2	50	322	27	15	39

Демографічна формула Лебединського району ($9,9\text{‰} - 24,2\text{‰} = -14,3\text{‰}$) несприятлива. Народжуваність настільки низька, що недостатня навіть для простого відтворення (див. табл. 7).

Таблиця 7

Загальні коефіцієнти народжуваності, смертності та природного приросту населення у 2014 р. (на 1000 осіб наявного населення), ‰

Адміністративно-територіальна одиниця	кількість народжених			кількість померлих			Природний приріст		
	усього	у містах	у селах	усього	у містах	у селах	усього	у містах	у селах
Лебединська міськрада	9,7	9,8	6,3	17,8	17,7	23,5	-8,1	-7,9	-17,2
Лебединський район	9,9	–	9,9	24,2	–	24,2	-14,3	–	-14,3

У 2014 році в м. Лебедин вперше у XXI ст. спостерігалось позитивне сальдо міграції. Це пов'язано з воєнними діями на сході України. В Лебединському районі сальдо міграції залишилось від'ємним, тому що відбувається відтік населення з сільської місцевості до міст. Дані механічного руху населення наведені у таблиці 8 [3].

Таблиця 8

Міграція населення у 2014 р., осіб

Адміністративно-територіальна одиниця	осіб			на 1000 наявного населення		
	число прибулих	число вибулих	сальдо міграції	число прибулих	число вибулих	сальдо міграції
Лебединська міськрада	453	346	107	17,15	13,10	+4,05
Лебединський район	268	359	-91	13,15	17,62	-4,47

Висновки. На підставі вищевикладеного можна таким чином охарактеризувати геодемографічну ситуацію Лебединського району:

- з 2010 по 2016р. чисельність населення Лебединського району зменшилась (демографічна формула $9,9\text{‰} - 24,2\text{‰} = -14,3\text{‰}$);
- у статевовіковій структурі переважають жінки (54% загальної кількості населення);
- національну основу населення району складають українці (95,6%);
- у 2014р. природний рух населення Лебединського району характеризувався від'ємним приростом (256 народжених, 470 померлих);
- у структурі смертності переважають хвороби системи кровообігу;
- сальдо міграції в м. Лебедин позитивне – (+107 осіб), це пов'язано з воєнними діями на території України;
- сальдо міграції у Лебединському районі від'ємне – (-91 осіб). Це пояснюється аграрним перенаселенням;
- вікова структура населення характеризується скороченням частки молодших вікових груп та зростанням частки старших груп населення, наслідком цього є високий рівень старіння населення;
- для поліпшення геодемографічної ситуації в районі владі потрібно реалізувати комплекс заходів, а саме: зростання соціального добробуту населення, профілактику та зниження професійної захворюваності, поліпшення санітарно-епідемічної та екологічної ситуації, покращити якість та стандарти медичного обслуговування, а також інтенсивно розвинути швидку невідкладну медичну допомогу, насамперед у сільській місцевості, зосередити увагу на малозабезпечених верствах населення, зменшити міграційний відтік населення, відтворити

аграрні підприємства з метою збільшення робочих місць сільського населення, здешевити вартість дитячих товарів з метою спонукання до народження дітей.

Література

1. Головне управління статистики у Сумській області [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sumy.ukrstat.gov.ua/> 2. Офіційний сайт Лебединської міської ради [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lebedyn.com.ua/> 3. Статистичний щорічник Сумської області за 2014 р. – Суми: СОУС, 2015. – 360 с. 4. Сюткін С.І. Географія населення : навчальний посібник / С.І. Сюткін; Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка. – Суми : СумДПУ, 2015. – 128 с.

Summary

Y. E. Burba. **The Current Geodemographic Situation in Lebedyn District of Sumy Region.**

In the article the modern features of demographic situation Lebedynsky district of Sumy region. It conducts assessment of the main geodemographic processes: the status of the natural and migratory movement of population, the population reproductive age distribution. Presents series of recommendations on improving the demographic situation in the district.

Keywords: geodemographic situation, population, migration, mortality, birth rate, population aging.

УДК 911.3 (477)

В.В. Авраменко

СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНА ОЦІНКА ДИНАМІКИ ПРОЦЕСІВ АВТОМОБІЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

У статті розглядаються особливості процесу автомобілізації в Україні, зокрема економіко-географічні, економічні та демографічні аспекти процесу автомобілізації, вивчена регіональна диференціація рівня автомобілізації населення України, встановлена залежність рівня автомобілізації регіонів України від їх соціально-економічного розвитку тощо. Також в статті розглядається динаміка процесу автомобілізації за регіонами країни. Встановлена залежність купівельної спроможності населення в залежності від курсу валют та проаналізовано закономірності покупки нових автомобілів. Виявлені тенденції та закономірності, які в сукупності вказують на значну нестабільність розвитку національного ринку продажу автомобілів. Виявлено, що найвищим рівнем забезпеченості населення легковими автомобілями характеризується м. Київ, а регіонами-лідерами за рівнем автомобілізації населення є Київська, Дніпропетровська Запорізька та Львівська області. Проведений аналіз деяких економічних аспектів автомобілізації в Україні.

Ключові слова: автомобілізація, рівень автомобілізації, ринок продажів автомобілів, купівельна спроможність населення.

Постановка проблеми. Трансформація та динаміка економічних відносин, інтенсифікація інтеграційних процесів національних економік, суттєва зміна ціннісних орієнтирів і пріоритетів у суспільстві, а також розширення джерел і рівня отримання доходу фізичними та юридичними особами значною мірою вплинули на зростання автомобілізації населення та суб'єктів господа-